

AKADEMIJA PRIMIJENJENIH UMJETNOSTI
SVEUČILIŠTA U RIJECI

VIDLJIVA A POTOM NE VIDLJIVA OPASNOST
ZAGAĐENJE PLASTIKOM

Kolegij: Semiotika slike

Studentica: Petra Rožanić, PU. I.god dipl.

Mentor: doc. dr. sc. Sanja Bojanić

U Rijeci, 2020.

Do danas kada je plastika prisutna svugdje – u naseljenim i nenaseljenim područjima, svim morima, oceanima, jezerima, pustinjama i polarnim krajevima. Ni najudaljenija i najizoliranija mjesta na planeti nisu pošteđena zagađenja plastikom. Prema posljednjem izvještaju PlasticsEurope, europskog udruženja plastične industrije, samo 2017. godine na globalnoj razini proizvedeno je 348 milijuna tona plastike, sto je 205 puta više od količine proizvedene 1950. godine (otprilike 1.7 milijuna tona). Drugim riječima, godišnje se proizvede 45 kilograma plastike po čovjeku, uzevši u obzir da je trenutna ljudska populacija dosegla 7.7 milijardi. Oceanograf Laurent Lebreton i njegovi kolege procijenili su da na godišnjoj razini u morima i oceanima putem rijeka i ostalih vodotoka završi između 1.15 i 2.4 milijuna tona plastike. Ostale procjene pokazuju da se u svjetske oceane svake minute ispušta jedan kamion plastike (UN-ov program za okoliš, 2017.) te da će do 2050. godine u moru biti više plastike nego riba (izvještaj Fundacije Ellen MacArthur), i da tjedno pojedemo količinu plastike koliko sadrži jedna kreditna kartica (WWF izvještaj, 2019).

Sva plastika ikad proizvedena još uvijek postoji. Dizajnirana da traje što duže i bude što otpornija, ona nije biorazgradiva, stoga jednom ispuštena u okoliš, plastika se tamo i akumulira.¹

Prvi, u potpunosti sintetički materijal, tzv. “bakelit”, stvoren je u laboratoriju belgijskog kemičara Lea Baekalanda u New Yorku 1907. godine, čime je započelo novo razdoblje u povijesti materijala, doba plastike. Ime plastika dolazi od grčke riječi “plastikos” koja opisuje svojstvo preoblikovanja i ukalupljivosti. Bakelit je bio na cijeni zbog svojih izolacijskih svojstava, otpornosti na vrućinu, dugotrajnosti i mnogostrane primjenjivosti, a posebno važnu primjenu imao je u električnoj i automobilskoj industriji. S razvojem plastične industrije i stvaranjem novih polimera, plastika je također dobila mnogobrojnu primjenu u izradi ratne opreme u prvom i drugom svjetskom ratu. Međutim, u 1950-im godinama, plastika se počela masovno proizvoditi čime je postala dostupna općoj populaciji. Eksponencijalni porast proizvodnje nafte, koja je ujedno i osnovna sirovina za izradu plastike, slijedio je i porast proizvodnje plastike. Budući da je plastika postala i dostupnija i jeftinija, počela se proizvoditi i u jednokratne svrhe. Promjene u percepciji resursa i materijalnih dobara i začeci trenda prekomjerne konzumacije postajali su vidljivima već tada. Mediji tog vremena promovirali su “kulturu bacanja” kao način olakšavanja života. Časopis Life izdao je 1955. godine članak u kojem se opisuje kako se korištenjem jednokratnih proizvoda smanjuje količina kućanskih poslova.

Mediteran, a pogotovo Jadransko more, svrstavaju se među najzagađenija mora, s obzirom na količinu prisutne plastike. Na površini od jednog kvadratnog kilometra, u Jadranu se u prosijeku može naći više od 300.000 čestica plutajuće morske plastike (Zeri i dr. 2018), dok je na dnu, u morskim sedimentima zabilježena najveća prosječna koncentracija od skoro 90 čestica po kvadratnom metru. Iako nama Jadransko more djeluje kristalno čisto, analiza uzoraka morskog okoliša pokazuje suprotno. Nedavno je to potvrdio i naš ronilac na dah Goran Čolak, koji je

¹ <https://www.bilten.org/?p=28644#>

roneći jadranskim podmorjem imao nepravilno vidjeti boce, vrećice, olupine, automobilske gume, bojlere i ostale predmete kojima nije mjesto u moru.²

Čitajući ovakve članke, slušajući stalna napominjanja u medijima o čuvanju okoliša, odvajanju otpada, njegovoj razgradnji ova u početku vidljiva a kasnije zbog razgrađenosti ne vidljiva opasnost prijeti svima nama. Od kada malo više razmišljam o ovoj temi shvaćam kako postoje ljudi koji brinu i mare za takve stvari dok drugi jednostavno imaju stav ne dodirljivosti ili kao da to nije i njihov problem. Danas kada najviše pričamo o plastičnim vrećicama i bocama i dok smo ponajviše usredotočeni na samo ta dva predmeta na licima ovih dana svi nosimo novi problem, zaštitne maskice. Sama činjenica da svakodnevno u svoja tijela unosimo čestice plastike za mene je i više nego zabrinjavajuća.

Slijedeći proizvodi iz svakodnevne uporabe mogu sadržavati lateks i predstavljaju rizik za osobe s ovom alergijom:

Medicinske potrepštine: rukavice, elastični zavoji, elastične mrežice, injekcije, omoti i kutijice za lijekove, ljepljiva traka, kapaljke, oprema za disanje...

Kućni proizvodi: baloni, zubne četkice, zubni štitnici, gumene trake, elastika u odjeći, igračke za plažu, neke lopte, cipele... U situacijama s kojima smo se susreli u zadnje vrijeme mogli smo vidjeti kako medicinski djelatnici, radnici u dućanima, ugostitelji i dr. zbog nošenja zaštitne opreme pate od alergijskih reakcija, kožnih ozljeda nastala urezivanjem te iste opreme. Iritirajuće reakcije su najčešći oblik reakcije; koža se oštećuje fizički ili kemijski. Alergija na plastiku i lateks manifestira se kad osoba dođe u kontakt s proizvodima koji ga sadrže, a kontakt može biti kožom, ustima, očima, mjehurom... Osim toga, puder iz balona i rukavica može apsorbirati čestice lateksa i uzrokovati alergiju nakon udisanja zraka s tim puderom. Hrana kojom se rukovalo u rukavicama od lateksa može također uzrokovati reakciju.

Jedino liječenje koje je trenutno na raspolaganju jest izbjegavanje kontakta s proizvodima koji sadrže prirodni gumeni lateks i plastiku. To može biti vrlo teško jer su takvi proizvodi široko rašireni. Gotovo je nemoguće zamisliti da jedan dan ne koristimo neki predmet od plastike, najlona, lateksa i sl.

Svakim danom imamo priliku da osvijestimo sami sebe i druge u našoj okolini kako svaka vrećica, maska, rukavice, plastična boca kojom raspoložemo uvelike utječe ne samo na naš okoliš, živote i zdravlje te naraštaje koji dolaze, već i na brojne životinjske vrste koje ozljeđujemo, gušimo i često ubijamo našim plastičnim otpadom. Postoji puno dobrih načina kako se možemo uključiti u čišćenje i čuvanje našeg zdravlja i okoliša a najlakši zahtijeva tek jednu jednostavnu odluku – već danas prestanimo koristiti plastične vrećice i u trgovine počnimo nositi isključivo platnene vrećice koje se mogu ponovno upotrijebiti.

² <https://www.bilten.org/?p=28644#>

